

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДІЛЬНИЧНИМИ ОФІЦЕРАМИ ПОЛІЦІЇ ПОРТАТИВНИХ ВІДЕОРЕЄСТРАТОРІВ ПРИ РЕАГУВАННІ НА СИТУАЦІЇ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

THE ARTICLE DEALS WITH THE EXPEDIENCY OF USING PORTABLE VIDEO RECORDERS BY DISTRICT POLICE OFFICERS WHEN RESPONDING TO SITUATIONS INVOLVING DOMESTIC VIOLENCE

Король К.С., викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

У статті на основі аналізу судової практики доводиться необхідність використання дільничними офіцерами поліції портативних відеореєстраторів при реагуванні на ситуації пов'язані із домашнім насильством.

На поліцію у відповідності із її завданнями покладено широке коло повноважень аналіз яких дозволяє зробити висновок, що професія поліцейського відноситься в першу чергу до категорії людини-людина, а отже поліцейським, які виконують свої службові обов'язки, нерідко доводиться стикатися з конфліктними ситуаціями, після вирішення яких, останнім досить часто доводиться доводити правильність своїх дій. Саме з цією метою поліцейські дедалі частіше застосовують натільні відеокамери – портативні відеореєстратори.

У статті зазначається, що наразі існує недостатня кількість досліджень, які вивчають переваги та ризики, пов'язані із використанням портативних відео реєстраторів, а також відсутні дослідження щодо використання портативних відеореєстраторів дільничними офіцерами поліції при реагуванні на ситуації пов'язані із фактами домашнього насильства, оскільки зазвичай, портативні відеореєстратори використовуються лише патрульними поліцейськими. Решта органів та підрозділів Національної поліції використовують їх лише для напрацювання доказової бази в рамках кримінального провадження чи під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Дослідження судової практики дозволяє дійти до висновків, що суди різних інстанцій при розгляді справ дедалі частіше вказують, що дільничними офіцерами поліції не надано ніяких доказів стосовно правомірності своїх рішень щодо винесення термінового заборонного припису. Фактично для суду вже недостатньо термінового заборонного припису, в якому коротко вказано фабулу справи, заяви потерпілої особи, в якій більш конкретно вказуються обставини конфлікту, а також інших матеріалів про адміністративне правопорушення. Також дослідження судової практики свідчить, що випадки оскарження у суді рішень дільничних офіцерів поліції щодо винесення термінових приписів непоодинокі, що свідчить про необхідність удосконалення механізму реалізації спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

Ключові слова: Національна поліція, поліцейська діяльність, домашнє насильство, портативні відеореєстратори, поліцейські заходи.

Based on the analysis of case law, the article proves the necessity of using portable video recorders by district police officers when responding to situations involving domestic violence.

The main tasks of the police are to provide police services in the following areas: ensuring public safety and order; protecting human rights and freedoms, as well as the interests of society and the State; combating crime; and providing, within the limits established by law, assistance to persons who, for personal, economic, social reasons or as a result of emergency situations, need such assistance.

In addition, the police, in accordance with its tasks, is vested with a wide range of powers, the analysis of which allows us to conclude that the police profession is primarily a human-to-human one, and therefore police officers performing their duties often have to face conflict situations, after which they often have to prove the correctness of their actions. For this purpose, police officers are increasingly using body cameras - portable video recorders.

The researcher notes that there is currently a lack of research that examines the benefits and risks associated with the use of portable video recorders by district police officers in situations related to responding to domestic violence.

Usually, portable video recorders are used only by patrol police officers. Other bodies and units of the National Police usually use them to develop an evidence base in criminal proceedings or during operational and investigative activities.

At the same time, the analysis of case law allows us to conclude that district police officers should use portable video recorders, especially in situations related to responding to the facts of domestic violence.

Key words: National Police, police activity, domestic violence, portable video recorders, police measures.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» Національна поліція України (поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Основними завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Також на поліцію у відповідності із її завданнями покладено широке коло повноважень аналіз яких дозволяє зробити висновок, що професія поліцейського відноситься в першу чергу до категорії людини-людина, а отже поліцейським, які виконують свої службові обов'язки, нерідко доводиться стикатися з конфліктними ситуаціями, після вирішення яких, останнім досить часто доводиться доводити правильність своїх дій. Для цього поліцейські дедалі частіше застосовують натільні відеокамери – портативні відеореєстратори.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Окремі питання застосування поліцейськими портативних відеореєстраторів відображаються у роботах Г. Блінової, О. Бочкового, Р. Валєєва, Ю. Герасимчука, Ю. Гнусова, В. Коршова, Є. Мамедової, О. Мислиивої, М. Мордвинцева, С. Прокопова, В. Світличного та ін.

Проте, незважаючи на проведені наразі дослідження можемо констатувати факт, що наразі існує недостатня кількість досліджень, які вивчають переваги та ризики, пов'язані із використанням портативних відео реєстраторів, а також відсутні дослідження щодо використання портативних відеореєстраторів дільничними офіцерами поліції при реагуванні на ситуації пов'язані із фактами домашнього насильства.

Метою цієї статті є доведення доцільності використання дільничними офіцерами поліції портативних відеореєстраторів при реагуванні на ситуації пов'язані із фактами домашнього насильства.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію» поліція для виконання покладених на неї завдань та здійснення повноважень, може застосовувати такі технічні прилади,

технічні засоби та спеціалізоване програмне забезпечення: фото- і відеотехніку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та/або фіксації правопорушень; технічні прилади та технічні засоби з виявлення радіаційних, хімічних, біологічних та ядерних загроз; безпілотні літальні апарати та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню; спеціальні технічні засоби перевірки на наявність стану алкогольного сп'яніння; спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- і відеоінформації, у тому числі для встановлення осіб та номерних знаків транспортних засобів.

До технічних приладів та технічних засобів, які передбачені п. 1 ч. 1 ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію» відносяться саме портативні відеореєстратори. Портативний відеореєстратор – це пристрій, призначений для запису, зберігання та відтворення відеоінформації, технічні характеристики та особливості конструкції якого дають змогу закріпити його на форменому одязі поліцейського [2, с. 31].

Портативні відеореєстратори почали активно використовуватися поліцією з 2015 року – з моменту коли перші підрозділи новоствореної тоді патрульної поліції заступили на своє перше чергування. Портативний відеореєстратор був і залишається невід'ємним атрибутом спорядження патрульного поліцейського, який покликаний продемонструвати відкритість та об'єктивність патрульної поліції, контролювати і, що саме головне, утримувати поведінку учасників ситуації у правовому полі, спростувати предмет спору по адміністративних чи кримінальних правопорушеннях, тощо.

Згідно Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису застосування портативних відеореєстраторів здійснюється з метою: попередження, виявлення або фіксування правопорушення; охорони громадської безпеки та власності; забезпечення безпеки осіб; забезпечення публічної безпеки і порядку [3].

Проте, зазвичай, портативні відеореєстратори використовуються лише патрульними поліцейськими. Решта органів та підрозділів Національної поліції використовують їх лише для напрацювання доказової бази в рамках кримінального провадження чи під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.

В той же час проведений аналіз судової практики дозволяє зробити висновок про необхідність використання дільничними офіцерами поліції портативних відеореєстраторів, особливо при реагуванні на ситуації пов'язані із фактами домашнього насильства.

Так, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду у попередньому судовому засіданні розглянув справу №380/952/20, адміністративне провадження № К/9901/25974/20 за позовом ОСОБА_1 до дільничного офіцера поліції Личаківського відділу поліції Головного управління Національної поліції у Львівській області Яценка Андрія Миколайовича, Головного управління Національної поліції у Львівській області про визнання неправомірними дій та скасування термінового заборонного припису стосовно кривдника, провадження у якій відкрито за касаційною скаргою ОСОБА_1 на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 09 вересня 2020 року.

У січні 2020 року ОСОБА_1 (далі – позивачка, ОСОБА_1) звернулася до суду з адміністративним позовом до дільничного офіцера поліції Личаківського відділу поліції Головного управління Національної поліції у Львівській області Яценка Андрія Миколайовича (далі – відповідач, дільничний Яценко А. М.), Головного управління Національної поліції у Львівській області (далі – ГУ НП у Львівській області), в якому просила визнати про-

типравним та скасувати терміновий заборонний припис стосовно кривдника від 07 жовтня 2019 року серії АА № 080530.

На обґрунтування позовних вимог ОСОБА_1 зазначила, що оскаржуваний припис винесений дільничним Яценком А. М. без дотримання вимог законодавства, у сукупності Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01 серпня 2018 року № 654.

Судом встановлено, що згідно з наказом ГУ НП у Львівській області від 16 вересня 2019 року № 2771 відповідно до ст. 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», п. 18 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», підп. 23 п. 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, на виконання наказу Національної поліції України від 01 квітня 2019 року № 317 «Про здійснення заходів реагування на факти вчинення домашнього насильства», наказу Національної поліції України від 30 серпня 2019 року № 871 «Про організацію своєчасного реагування на факти вчинення домашнього насильства» та з метою своєчасного реагування на факти вчинення домашнього насильства створено основні та резервні мобільні групи реагування на факти вчинення домашнього насильства, до складу основних мобільних груп реагування включено, зокрема, дільничного офіцера поліції сектору превенції патрульної поліції Личаківського ВП ГУ НП Яценка А. М.

06 жовтня 2019 року відповідачем прийнято заяву від гр. ОСОБА_3 про те, що дружина її сина ОСОБА_1 06 жовтня 2019 року вчинила конфлікт, висловлювалася нецензурною лайкою та поводи́ла себе агресивно.

07 жовтня 2019 року дільничним Яценком А. М. відносно позивачки складений протокол про адміністративне правопорушення за ч. 1 ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП). Також 07 жовтня 2019 року дільничним Яценком А. М. винесено терміновий заборонний припис стосовно кривдника серії АА № 080530, відповідно до якого встановлено, що гр. ОСОБА_1 поводи́ла себе агресивно, виражалась нецензурною лайкою до гр. ОСОБА_3. Вказаним терміновим заборонним приписом до позивачки застосовано захід у виді заборони в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою. Зазначений заборонний припис стосовно кривдника винесено строком на 3 доби з 00 год. 30 хв. 07 жовтня 2019 року до 00 год. 30 хв. 10 жовтня 2019 року. Уважаючи такий припис протиправним, ОСОБА_1 звернулася до суду з цим позовом за захистом порушених, на її думку, прав та інтересів.

Рішенням Львівського окружного адміністративного суду від 27 травня 2020 року позов задоволено. Визнано протиправним та скасовано терміновий заборонний припис стосовно кривдника від 07 жовтня 2019 року серії АА № 080830, винесений дільничним офіцером поліції Личаківського відділу поліції Головного управління Національної поліції у Львівській області Яценком Андрієм Миколайовичем.

Суд першої інстанції виходив з того, що оскільки обставини, які стали підставою для прийняття оскаржуваного термінового заборонного припису стосовно кривдника спростовані постановою Франківського районного суду м. Львова від 30 жовтня 2019 року у справі № 465/5742/19, а відповідачами не надано належних та допустимих доказів на спростування даного факту, терміновий заборонний припис стосовно кривдника від 07 жовтня 2019 року серії АА № 080830, винесений дільничним офіцером поліції Личаківського відділу поліції Головного управління Національної поліції у Львівській області Яценком Андрієм Миколайовичем, підлягає скасуванню [4].

Отже, суд першої інстанції при постановці рішення вказує, що дільничним офіцером поліції не надано ніяких доказів стосовно правомірності свого рішення щодо винесення термінового заборонного припису. Тобто, для суду вже недостатньо термінового заборонного припису, в якому коротко вказано фабулу справи, заяви потерпілої особи, в якій більш конкретно вказуються обставини конфлікту, а також інших матеріалів про адміністративне правопорушення (пояснення потерпілої особи, кривдника, очевидців правопорушення, форми оцінки ризиків, тощо), які підтверджують факт вчинення домашнього насильства. Суду необхідно щоб сам поліцейський обґрунтував кожне своє рішення (вказував підстави такого рішення – К. К.) та його відповідність закону. За таких обставин дільничним офіцерам поліції доцільно було б використовувати портативні відеореєстратори. Відеозаписи з портативних відеореєстраторів можуть бути використані поліцією для документування заяв, спостереження за поведінкою жертви правопорушення та/чи кривдника, документування доказів по справі, фіксуванні інших обставин, які можуть слугувати підставами для винесення термінових заборонних приписів, тощо. Також використання портативних відеореєстраторів дозволить зменшувати ескалацію конфлікту, стримувати агресію відносно поліцейського та/чи інших учасників конфлікту, а відеозапис зроблений таким реєстратором може використовуватися поліцейським як засіб обґрунтування прийнятого рішення чи застосованого поліцейського заходу.

Продовжуючи аналіз рішення по справу №380/952/20, адміністративне провадження № К/9901/25974/20 зазначимо, що постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 09 вересня 2020 року апеляційну скаргу ГУ НП у Львівській області задоволено. Рішення Львівського окружного адміністративного суду від 27 травня 2020 року скасовано. У задоволенні позову ОСОБА_1 до дільничного офіцера поліції Личаківського відділу поліції Головного управління Національної поліції у Львівській області Яценка Андрія Миколайовича, Головного управління Національної поліції у Львівській області про визнання неправомірними дій та скасування термінового заборонного припису стосовно кривдника – відмовлено. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що обставини, які стали підставою для складання термінового заборонного припису, не були предметом дослідження Франківським районним судом м. Львова у справі № 465/5742/19. Предметом розгляду у цій справі був факт вчинення ОСОБА_1 адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-3 КУпАП [4].

З проаналізованого фрагменту рішення вбачається, що суд апеляційної інстанції також акцентує увагу на «підставах» термінового заборонного припису, що знову підтверджує необхідність використання портативних відеореєстраторів, як засобів документування таких підстав.

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 02 листопада 2020 року відкрито касаційне провадження за вказаною касаційною скаргою.

У касаційній скарзі ОСОБА_1 просить скасувати постанову суду апеляційної інстанції та залишити в силі рішення Львівського окружного адміністративного суду від 27 травня 2020 року. У касаційній скарзі скаржниця посилається на невірне застосування судом норм матеріального права (ч. 1 та 4 ст. 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» у її системному зв'язку з п. 3, 6, 16 ч. 1 ст. 1 цього ж Закону) та порушення норм процесуального права (ч. 2 ст. 77, ст. 90, 242 КАС України). Так, позивачка вважає, що постановою суду апеляційної інстанції винесена з порушенням норм матеріального права, а саме, судом апеляційної інстанції невірною застосовано ч. 1 ст. 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Зокрема скаржниця вказує, що форму оцінки ризиків вчинення домашнього насильства заповнював інший поліцейський – лейтенант поліції Цегеликом В. М., а сам припис винесено лейтенантом поліції Яциком А. М. Колегія суддів, вивчивши матеріали справи, вважає необґрунтованими доводи скаржниці, оскільки з аналізу норм ч. 4 ст. 25 Закону № 2229-VIII прямого зобов'язання стосовно проведення опитування, заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника одним і тим же працівником уповноваженого органу не має. За наведених обставин колегія суддів дійшла висновку, що доводи касаційної скарги, які були підставою відкриття касаційного провадження, не знайшли свого підтвердження під час касаційного перегляду, а тому рішення суду апеляційної інстанції у цій справі постановлено з додержанням норм процесуального та матеріального права, підстави для його скасування відсутні [4].

Як бачимо, у зазначеному рішенні описується досить цікава ситуація, коли оцінка ризиків проводиться одним поліцейським, а терміновий припис виноситься іншим. Беззаперечно слід погодитися з позицією суду, що в ч. 4 ст. 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» прямого зобов'язання стосовно проведення опитування, заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника одним і тим же працівником уповноваженого органу не має. Більш того такого зобов'язання не міститься ні в Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника, а ні в Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства. Проте, таке делегування поліцейськими своїх повноважень один одному може призвести до помилок при вирішенні питання про застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, оскільки поліцейський, який не проводить оцінку ризиків може до кінця не володіти ситуацією і в кінцевому результаті прийняти помилкове рішення по справі. Щоб уникати таких помилок, поліцейському, який проводить оцінку ризиків вчинення домашнього насильства доцільно використовувати портативний відеореєстратор, відеозапис з якого передавати разом з формою оцінки ризиків вчинення домашнього насильства поліцейському, який буде приймати рішення про винесення термінового заборонного припису. Вивчення відеозапису, форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства, заяви про вчинене домашнє насильство, пояснень сторін, інших доказів по справі дозволить встановити об'єктивну істину по справі і прийняти максимально правильне рішення згідно чинного законодавства.

На останок додамо, що випадки оскарження у суді рішень дільничних офіцерів поліції щодо винесення термінових приписів непоодинокі, що свідчить про необхідність удосконалення механізму реалізації спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

Так, Вінницький окружний адміністративний суд розглянув у відкритому судовому засіданні в порядку спрощеного позовного провадження адміністративну справу за позовом ОСОБА_2 до дільничного офіцера поліції Вінницького відділу поліції Головного управління Національної поліції у Вінницькій області старшого лейтенанта Бурлаки Олександра Сергійовича про скасування заборонного припису. В ході розгляду справи встановлено, що 12 жовтня 2020 року дільничним офіцером поліції Вінницького відділу поліції Головного управління Національної поліції у Вінницькій області старшим лейтенантом ОСОБА_1 складено терміновий заборонний припис стосовно кривдника серії АА № 037908, у якому зазначено, що ОСОБА_2 12 жовтня 2020 року вчинив психологічне домашнє насильство відносно колишньої дружини

ОСОБА_3 та сина ОСОБА_4. Вказаним терміновим заборонним приписом позивачеві заборонено входити та перебувати в місці проживання (перебування) постраждалої особи та в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою у період з 23 години 00 хвилин 12 жовтня 2020 року по 23 годину 00 хвилин 22 жовтня 2020 року.

В ході судового розгляду встановлено, що підставою для винесення термінового заборонного припису стосовно ОСОБА_2 серії АА №037908 від 12 жовтня 2020 року слугувала заява ОСОБА_3 про вчинення 12 жовтня 2020 року ОСОБА_2 психологічного домашнього насильства відносно неї та їхнього сина ОСОБА_4. Водночас, ані в заяві, ані в поясненнях ОСОБА_3 не зазначено в чому саме проявилось психологічне насильство, що унеможливило встановити форму прояву домашнього насильства (якщо таке насправді мало місце).

Окрім того, матеріали, на підставі яких складено терміновий заборонний припис стосовно кривдника від 12 жовтня 2020 року, не містять жодного доказу в підтвердження вжиття заходів дільничним офіцером поліції Вінницького відділу поліції Головного управління Національної поліції у Вінницькій області старшого лейтенанта ОСОБА_1 задля здійснення перевірки інформації щодо наявності підстав для винесення термінового заборонного припису.

Отже, терміновий заборонний припис винесений лише на підставі обставин, що наведені у заяві ОСОБА_3. Більше того, такі матеріали не містять доказів існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи ОСОБА_3 чи ОСОБА_4, що є обов'язковою передумовою для вжиття такого заходу, як складення термінового заборонного припису. У формі оцінки ризиків вчинення домашнього насильства відповідачем визначено рівень небезпеки як середній, що відповідно до пункту 7 Порядку № 369/180 не є обов'язковою підставою для винесення термінового заборонного припису.

Відтак, за відсутності достатніх підстав та доказів винесення термінового заборонного припису слід визнати безпідставним [9].

З проаналізованого рішення вбачається, що поліцейській виконав здається б всі необхідні дії для винесення термінового заборонного припису, проте судом знову акцентується увага на необхідності доведення підстав винесення термінового заборонного припису, що в свою чергу доводить необхідність документування дій дільничних офіцерів поліції портативними відеореєстраторами при реагуванні на ситуації пов'язані із домашнім насильством.

Висновки. Отже, аналіз судової практики дозволяє зробити висновок про необхідність використання дільничними офіцерами поліції портативних відеореєстраторів, при реагуванні на ситуації пов'язані із фактами домашнього насильства, а особливо при прийнятті рішення про видачу термінового заборонного припису, оскільки при розгляді спорів щодо законності винесення термінових заборонних приписів суди акцентують увагу на необхідності документування підстав для винесення такого припису. Відеозаписи з портативних відеореєстраторів можуть бути використані поліцією для документування заяв, спостереження за поведінкою жертви правопорушення та/чи кривдника, документування доказів по справі, фіксуванні інших обставин, які можуть слугувати підставами для винесення термінових заборонних приписів, тощо. Також використання портативних відеореєстраторів дозволить зменшувати ескалацію конфлікту, стримувати агресію відносно поліцейського та/чи інших учасників конфлікту, а відеозапис зроблений таким реєстратором може використовуватися поліцейським як засіб обґрунтування прийнятого рішення чи застосованого поліцейського заходу. Також аналіз судової практики дозволив виявити ситуації, коли оцінка ризиків проводиться одним поліцейським, а терміновий припис виноситься іншим. З огляду на те, що застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству може здійснюватися декількома поліцейськими, використання портативного відеореєстратора є вкрай необхідним, оскільки відеозапис з такого реєстратора буде виступати засобом недопущення помилок при прийнятті рішення про видачу термінового заборонного припису та взяття на профілактичний облік кривдника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (Дата звернення: 01.05.2023)
2. Алгоритми дій працівників патрульної поліції на місці події (у схемах) : навч. посібник / Р.Г. Валєєв, О.О. Мислива, В.В. Фурса, Ю.В. Герасимчук. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 140 с.
3. Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: наказ МВС України від 18.12.2018 № 1026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0028-19#Text> (Дата звернення: 01.05.2023)
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103402383> (Дата звернення: 01.05.2023)
5. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (Дата звернення: 01.05.2023)
6. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: наказ МВС України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18#Text> (Дата звернення: 01.05.2023)
7. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: наказ МВС України від 13.03.2019 № 369/180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text> (Дата звернення: 01.05.2023)
8. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94728025> (Дата звернення: 01.05.2023)